

causa habeat vim effusivam effectum in infinitum multiplicabilem, debet habere infinitatem physicam, si continentia sit physica; moralem vero, si continentia sit moralis; subindeque, si satisfactio Christi gaudet vi satisfactoria sufficiente pro culpa syncategorematicae infinitatis, continebit valorem moralem simpliciter infinitum. Sicut si esset pecunia tanti valoris, quae sola sufficeret ad emendum quaecumque res, quantumvis in valore & pretio cresceret, illa requireret infinitum valorem. Et caritas quae immutata manens, potens esset elicere actus intensiores & intensiores in infinitum, esset actus infinite inmensa.

52 Respondent Scotista, quod ut satisfactio Christi sit sufficiens pro culpa syncategorematicae infinitatis, sufficit quod sit superioris ordinis ad offensam, cum res inferioris ordinis quamvis infinita, adaequare nequeat id quod in superiori ordine existit.

53 Sed contra primo: Esto in physicis res ordinis inferioris adaequare nequeat id quod in superiori ordine existit, in moralibus tamen hoc universiter verum non est, ut constat in actibus misericordiae, vel iustitiae, qui specificis inferioribus sunt actui caritatis, & tamen plures actus repetiti misericordiae & iustitiae, vel actus magna intensiois, adaequare & excedere possunt in valore merito actum actus caritatis. Peccatum etiam caritati oppositum, est gravius specificis peccatis oppositis aliis virtutibus, & tamen peccata aliis virtutibus opposita, saepius repetita, vel intensissimo conatu perpetrata, excedere possunt in gravitate unum peccatum contra caritatem commissum: Ergo si valor satisfactorius Christi non sit infinitus simpliciter, quamvis sit superioris ordinis ad offensam ab hominibus commissam, poterit tamen offensarum multitudinem adaequare, & consequenter extingui.

Secundo: Esto infinita ordinis inferioris nequeant physice adaequare rem ordinis inferioris, in illa tamen, nisi physice infinita, efficienter contineri non possunt; alias ex continentia effectum sine termino in divina omnipotentia non colligeretur ejus infinitas, sed solum quod esset in ordine superiori ad res omnes creabiles constituta: Ergo pariter, esto infinita ordinis inferioris in genere moris adaequare nequeant id quod existit in ordine superiori, in illo tamen moraliter effective contineri non poterunt, nisi in illo ordine illud infinitum sit; unde cum satisfactio condigna pro culpa moralibus syncategorematicae infinitis contineat effective moraliter remissionem peccatorum sine termino, non solum est ordinis superioris, sed etiam in genere moris simpliciter infinita.

Denique suaderi potest conclusio ratione quam insinuat D. Thomas hic art. 2. ad 2. quodlib. 2. art. 2. in corpore. sed contra. & in 3. dist. 20. quae. 1. art. 2. in corpore.

Tanto major est valor satisfactorius, quanto major est dignitas personae satisfactoriae: Sed dignitas personae Christi satisfactoriae, est simpliciter infinita: Ergo & valor satisfactorius operationum ejus est infinitus simpliciter. Minor est certa de fide, Major vero sic ostenditur. Satisfactio pro offensa seu injuria, de qua hic est sermo, sit per exhibitionem honoris & reverentiae: Sed honor eo est major, quo dignior est persona honorans; qua de causa honorari a Rege, magis aestimatur quam honorari ab equite; & magis ab hoc, quam a plebeo; quia honor est in honorante: Ergo tanto major est valor satisfactorius, quanto major est dignitas personae satisfactoriae.

54 Huic rationi, quae praecipua & fundamentalis est, respondent primo Scoti Discipuli, satisfactorium non crescere arithmetice, ad incrementum dignitatis personae satisfactoriae (hoc est aequalem dignitatem cum illa participando) sed geometricum tantum, & secundum proportionem; id est taliter quod si persona satisfactoria superior sit, illius etiam satisfactio satisfactoriam personam inferioris excedat, subindeque ex hoc quod persona Christi satisfactoria, sit infinite dignitatis, non sequi illius satisfactorium esse infiniti valoris, sed solum omnes personae creatae satisfactorias excedere.

55 Sed contra: Si satisfactio non crescit arithmetice, sed tantum geometricum, ad incrementum dignitatis personae satisfactoriae poterit adeo crescere satisfactio pura creaturae, ut in valore & dignitate Christi satisfactoriam exaequet: Sed hoc illi deest, ut fatetur Adversarius: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur, argumento ad hominem, desumpto ex principiis Adversariorum, qui docent quod offensam non crescit arithmetice, ad incrementum personae offensae, sed solum geometricum; ex quo inferunt, offensam contra Deum commissam, tante gravitatis non esse, ut pro illa a pura creatura condigna satisfactio exhiberi non possit. Probatur, inquam, sequela argumento desumpto ex illo Adversariorum principio: Si enim distantia personae divinae offensae, a persona creata satisfactoriae, non obstat quominus satisfactio adaequare possit offensam, quia persona cui irrogatur, non dat illi infinitatem: etiam distantia personae Christi satisfactoriae a persona satisfactoriae creata, impedire non poterit, quia satisfactio creaturae adaequare valeat Christi satisfactorium.

tionem, quoadquidem persona infinita satisfactoria, juxta Adversarios, non dat satisfactorio suo valorem infinitum.

Respondent secundo Scotista, quod sicut licet obiectum infinitum, quantum est de se, possit communicare actui infinitum perfectionem: si tamen principium elicetivum actus finitum sit, limitat influxum obiecti, ne actui suam infinitatem communicet; ita licet persona Christi satisfactoria, possit, quantum est de se, dare infinitatem actui satisfactorio, quia tamen operatur medio principio quo limitat, nempe natura humana, impeditur ab illa, ne actibus suis satisfactoriis infinitum valorem communicet.

Sed contra primo: Plus satisfactoris dignitatem confert persona satisfactoria, quam obiectum: unde obsequium a Rege exhibitum, regium censetur, non autem obsequium Regi exhibitum ab alio, & operationes Christi, *Theandricae* & *Dei viriles* appellatur, cum tamen operationes quae Deum ut obiectum respiciunt, tali denominatione nongaudent: Ergo ex obiecto ad personam satisfactoriam efficitur argumentum delumini nequit.

Secundo, est principium quo elicitur entitatem actuum, dignitatem tamen, seu valorem moralem, a persona desumptum non causat: Ergo licet limitatio principii quo elicitur, limitet actus Christi Domini, quantum ad perfectionem physicam illorum, non tamen quantum ad dignitatem & valorem moralem, qui ipis competit ex dignitate personae: Unde ex eo quod persona Christi non insit in duas operationes immediate, sed medio principio quo finito & limitato, nimirum humanitate assumpta, non recte colligitur, quod illis infinitum valorem communicare nequeat.

Ad majorem hujus assertionis intelligentiam, & plurium argumentorum solutionem, diligenter observandum est, quod sicut in Rege aliqua sunt actiones, quae non sunt reflexivae supra suppositum Regis, a quo eliciuntur, & quae proinde, ceteris paribus, non sunt majores dignitatis in Rege, quam in rustico, ut comedere, dormire, deambulare &c. Aliae vero, quae redundant in ipsam personam Regis, a qua proinde maximum trahunt valorem & dignitatem, ut genushio, petitio veniae, & aliae similes actiones, quibus ipsa persona Regis subicitur, & humiliatur. Ita similiter in Christo duo erant genera actionum; aliae enim erant, quae supra suppositum Verbi Divini non reflexebantur, ut deambulatio, comestio, &c. aliae vero, quae in personam ipsius redundabant, & supra divinum suppositum reflexebantur; quales erant actus obedientiae, humilitatis, religionis, gratitudinis, satisfactoriae, & alii similes; quibus ipsum divinum Christi suppositum, in natura assumpta se Deo subiciebat; quae operationes vocari solent a Theologis, cum Dionysio lib. 1. de divinis nominibus *Theandricae*, seu *Dei-viriles*, vel cum Damasceno, *Deipnatae*, sicut actiones quae procedunt ex imperio & dictamine rationis, a Theologis *humanae* appellantur. Actiones ergo primi generis in Christo non erant infiniti valoris; bene tamen operationes secundi generis, quia tales actiones reflexivae supra divinum Christi suppositum, non constabant ex solis Christi operationibus praefatis sumptis, sed ex operationibus & persona Christi, ut moraliter informante tales actiones, & cum ipsis unam integram satisfactoriam constituente; ac proinde tante erant dignitatis & aestimabilitatis, quante erat ipsum suppositum Christi, quod cum esset infinita dignitatis, & perfectionis, communicabat hujusmodi actionibus infinitum valorem. Ex quo facile intelligitur, quid sit infinitas, seu infinitus valor satisfactorium Christi, non est enim aliud quam relatio quaedam transcendentalis, quam dicunt actiones Christi *Theandricae* & satisfactoriae, ad infinitam Christi personam, ut ad principium quod per eas humiliatur & Deo submittitur.

§. II.

Principia objectiones solvuntur.

Obijcies primo: In merito Christi Domini non est vis meritoria in infinitum syncategorematicae: Ergo ex illo capite non recte probatur infinitas ejus simpliciter, subindeque nec infinitas satisfactoris Christi, cum eadem sit ratio de satisfactorio Christi, ad de ejus merito: Ultraque Consequentia patet, Antecedens probatur. Vis meritoria syncategorematicae infinita ea est, quae quocumque premio dato non exhauritur, sed ulterius premiabilis manet: At vis meritoria Christi talis non est: Ergo non est infinita syncategorematicae. Minor probatur: Si Pater carnem assumeret intuitu alicujus operis Christi, vis meritoria talis operis exhaulata maneret, tunc enim meriti exhaulatur, quando ei correspondet premium aequalis valoris: incarnatio autem Patris, aequalis aestimatio est cum quocumque opere Christi, & consequenter adaequat valorem meritorium illius: Ergo valor meritorius operationum

tionum Christi, talis conditio non est, ut quovis premio dato, inexhaustus subsistat, & ulteriori premio dignus sit.

Respondet primo: De ratione meriti infiniti non esse quod per infinitum premium exhauriri non possit, sed solum quod nullo finito premio exhauritur: cum autem incarnatio Patris premium sit infinitum, non obstat infinitari meriti Christi, quod per tale premium adaequatur, & veluti exhauritur.

Respondet secundo, in tali casu non fore exhaurienda merita Christi extensiva, sed intensiva solum, quia licet habere premium sibi adaequatum secundo modo, non tamen primo modo. Nec obstat premium illud fore infinitum simpliciter, nam hoc solum probat non posse opus Christi illo remuneratum, extendi ad aliquid non contentum quoad aequivalentiam in ipso, non vero quod non extendetur ad alia, in illo eminenter contenta, qualia sunt omnia premia creata, quae in Incarnatione aequivalenter continentur.

Obijcies secundo: Dignitas satisfactoris, aut valor meritorius, non crescit arithmetice ad incrementum dignitatis personae satisfactoriae aut merentis: Ergo ex infinita dignitate personae, non redditur satisfactio simpliciter infinita. Consequentia patet, Antecedens probatur. Si valor meritorius cresceret arithmetice, ad incrementum dignitatis personae, sequeretur quod iustus quo intensiori gratia gauderet, eo magis mereretur, ceteris paribus: Consequens est falsum, alias si darentur duo homines iusti, quorum unus haberet gratiam ut octo, & alter ut quatuor, & uterque actum caritatis intensum ut quatuor eliceret, actus primi esset meritorius ut octo, secundi vero solum ut quatuor, quod videtur falsum, & contra illud Scripturae, *Redderet unicuique juxta opera sua*.

Respondet negando Antecedens, ad cujus probationem, nego sequelam: cum enim gratia sit habitus, subditur voluntati quoad usum, & solum dignificat, juxta influxum quem praestat: unde scilicet nullatenus dignificat, si nullatenus insinat, ut contingit quando homo iustus non utitur gratie influxu, sed in actu mere naturalem prorumpit: ita cum insinat, non dignificat, nisi juxta quantitatem influxus: ac proinde si quamvis gratia sit intensiois ut octo, non insinat nisi ut quatuor, solum praestat dignitatem ut quatuor, alia intensioe materialiter solum & concomitante se habente: persona autem Verbi non subditur usui libero voluntatis, cum voluntas sit, & non possit voluntas sine personae concursu operari, ideoque dignificat secundum totum quod potest, & per consequens infinite.

Obijcies tertio: Christus non satisfecit Deo pro peccatis hominum, in quantum Deus, sed in quantum homo: quia satisfaciens, qua tale, est inferior illo qui sit satisfactio: Sed Christus, in quantum homo, non potuit suis operationibus satisfactoriis communicare valorem infinitum: Ergo satisfactio Christi non potuit esse valoris infiniti simpliciter.

Respondet, quod si ly *in quantum* reduplicet supra principium quo & formale satisfactoris, Christus satisfecit in quantum homo: si vero reduplicet supra principium quod, dico, ipsum satisfecisse ut Deum, subindeque potuisse communicare valorem infinitum simpliciter suis operibus satisfactoriis, cum valor satisfactoris praecipue a principio quod desumatur.

Dices primo: Constat ex duobus, quorum unus est finitum, est alterum infinitum sit, non est infinitum simpliciter, sed solum secundum quid, ut constat in corpore, cujus longitudo esset infinita, profunditas vero sive latitudo finita, illud enim non esset infinitum simpliciter in genere quantitatis, qui coalesceret ex aliqua parte finita: At satisfactio Christi constat ex valore sumpto a gratia habituali, ex obiecto, & aliis circumstantiis, qui limitatus est & finitus: Ergo licet valor a persona Verbi sumptus, infinitus sit, non est infinitus simpliciter.

Respondet distinguendo Majorem: Si pars infinita eminenter contineat partes infinitas, nego Majorem. Si non contineat illas eminenter, transeat Major; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam, quia valor personalis eminenter continet alios valores, qui in satisfactorio Christi sumuntur ex aliis capitibus. Unde sicut hoc complexum, *Deus homo*, est infinitum simpliciter, est humanitas finita sit, quia Deus ex quo hoc complexum componitur, eminenter continet illam: Ita satisfactio Christi est simpliciter infinita in ratione valoris satisfactorii, quia valor personalis eminenter continet valorem ex aliis principii sumptum. Et ratio est manifesta, quia si una ex partibus est simpliciter infinita, non potest ex confortio partis finitae suam infinitatem amittere.

Dices secundo: Persona Verbi non tribuebat valorem Christi operibus, nisi ut unita humanitati: Atqui ut unita humanitati non poterat illis tribuere valorem nisi finitum, quia non infinite, sed finito modo, erit ipsi humanitati unita; unio enim cum sit creata, necessario est finita: Ergo est persona Verbi infinita sit, non tamen

propterea tribuebat Christi operibus valorem infinitum simpliciter. Potestque hoc explicari exemplo visionis beatificae: licet enim essentia divina in ratione speciei intelligibilis sit infinita, subindeque intellectui divino, cui infinito modo, & per identitatem est unita, sit ratio cognoscendi omnia, & comprehendendi divinam omnipotentiam; quia tamen finito modo, & juxta mensuram luminis gloriae, intellectui beato conjungitur, illum non determinat, nec reddit potentem ad eliciendam visionem infinitam, & comprehendendam divinam omnipotentiam.

Respondet, quod licet persona divina non causet valorem in Christi operibus, nisi ut unita naturae humanae, & talis unio sit finita, non tamen propterea sequitur quod ipse valor finitus sit: Tam quia talis unio solum se habet ut conditio sine qua divinum suppositum non tribueret valorem Christi operibus: conditio vero impedit non valet infinitatem formae moralis. Tum etiam, quia unio humanitatis ad Verbum, esto finita sit, non impedit quod humanitas infinite sanctificetur, & dignificetur ab illo. Adde quod unio ipsa dignificatur a supposito Verbi Divini: unde licet sit finita in genere entis & physice, moraliter tamen est infinita. Ad illud vero quod subditur de essentia divina in ratione speciei intelligibilis, respondetur negando paritatem: quia lumen gloriae, juxta cuius mensuram unitur intellectui creato divina essentia, non est sola conditio ad videndum, sed ratio agendi, unde exemplum illud non est ad rem.

Dico tertio: Eodem modo se habet suppositum in ordine ad operationem quam elicit, sicut obiectum respectu actionis quam terminat: Sed ex eo quod aliqua actio versetur circa obiectum infinitum, non est infiniti valoris & dignitatis, ut patet in visione beata, & in actu caritatis: Ergo pariter ex eo quod aliqua operatio procedat a persona infinita, non continet dignitatem & valorem infinitum simpliciter. Minor est certa, Major vero probatur ex paritate rationis: nam sicut obiectum censetur extrinsecum actioni quam terminat, ita suppositum operationi quam elicit.

Respondet negando Majorem: nam quilibet operatio magis utitur supposito a quo elicitur, quam obiecto quod attingit; hoc enim omnino extrinsecum est, neque ullo modo intime conjungitur cum ipsa operatione: At vero persona intimam quandam habet cum operatione satisfactoria unionem, quia suppositum exhibens aliquid actionem in compensationem offensae, non se habet solum per modum causae efficientis, respectu talis operationis moraliter consideratae, sed etiam habet rationem causae formalis, moraliter informantis talem operationem, & cum ea tamquam cum comparsate componentis unam integram satisfactoriam, compositione moralis: licet ex rebus & verbis in sacramentis, tamquam ex materia & forma, unioe quadam morali, sit totum quoddam morale. Unde quamvis suppositum se habeat mere extrinsece respectu operationis in esse physico consideratae, nec intimam habeat cum ea unionem & colligationem; secus tamen respectu operationis consideratae moraliter, & in ratione satisfactoriae. Per quod patet ad probationem Majoris.

Ex hoc etiam intelligitur, operationes Christi non habuisse valorem infinitum simpliciter, ex eo quod per illas Christus ipse offerretur, sed ratione tradita; quia nempe persona Verbi erat illarum causa efficiens, & subiectum recipientis. Patet hoc corollarium: Primo, quia si Christus non seipsum offerret in redemptionem peccatorum hominum, sed aliquid pure creatum, operationes ejus essent infiniti valoris: Ergo infinitas valoris in ejus operationibus, non sumitur ex re oblata, sed ex persona offerente. Secundo, si ex re infinita oblata, infinitas valoris operibus Christi competeret, sequeretur actus quibus Beata Virgo Christum obtulit in templo, fuisse infiniti valoris, quod non est dicendum; alias fuisset satisfactio sufficiens pro peccatis generis humani. Tertio, Christus ut res oblata, est oblationis obiectum: At obiectum, quamvis sit infinitum, non dat actui quem specificat infinitam dignitatem, ut constat ex dictis: Ergo Christus, ut materia oblata non confert suis operibus dignitatem infinitam, quamvis ex hoc capite major eis dignitas conveniat, quam si res oblata esset aliquid pure creatum.

§. III.

Solvuntur argumenta ab inconvenientibus.

Arguunt ultimo Scoti Discipuli ex pluribus absurdis & inconvenientibus, quae videntur sequi ex nostra sententia. Si enim satisfactio Christi sit simpliciter infinita, sequitur primo quod Christus Dominus per unicum actionem satisfecit sufficienter pro peccatis totius generis humani, & quod per primum actum in incarnationis suae momento exhibitum nos redemit, quod est contra Sacram Scripturam, quae redemptionem hominum passioni & morti Christi attribuit; unde ceterae actiones Christi videntur superfluae.

72 Secundo sequitur, non esse majorem valorem in una actione Christi, quam in altera, immo nec in omnibus simul. Quam in qualibet seorsim: hoc autem videtur absurdum; actus enim caritatis v.g. a Christo elicitus, majorem continebat valorem, quam actus temperantiae, vel humilitatis: Sequela probatur: nam inter illa quae secundum aliquam rationem infinita sunt, non potest dari majus aut minus, v.g. si daretur duplex linea secundum longitudinem infinita, una non posset esse longior altera, ut docent Philosophi in 3. Physicorum.

73 Tertio sequitur, non dari aliam satisfactionem quam Christi, atque adeo nos non debere satisfacere pro peccatis nostris, quod est haeresis Lutheri & Calvini, damnata in Tridentino sess. 14. can. 4. Sequela probatur: Infinitum in aliquo genere non potest esse nisi unum, ut dicitur in 3. Physic. cum includat omnem perfectionem illius generis: Ergo si satisfactio Christi sit infinita, non poterit dari altera.

74 Quarto, si satisfactio Christi fuisset valoris simpliciter infiniti, plus exactum fuisset a Christo, quam esset debitum per peccatum, quod videtur repugnare divinae justitiae. Sequela probatur: In probabilis sententia, peccatum in ratione offensae continet multum extrinsece tantum & secundum quid infinitum: Ergo si Deus exigit a Christo satisfactionem simpliciter infinitam, plus ab illo exactum fuit, quam esset debitum per peccatum.

Denique sequitur operationes satisfactorias & meritorias Christi necessario a Deo acceptari in ordine ad offensae remissionem, & premium quod promeretur: Consequens est falsum, quia si emne pactum secladamus, potuisset Deus illis irremuneratas relinquere: Ergo &c. Probatur sequela, operationes Christi si essent infiniti valoris, essent a Deo infinite acceptabiles: Sed opus infinite acceptabile, necessario acceptatur, sicut objectum infinite amabile, necessario amatur a Deo: Ergo si Christi operationes sunt valoris infiniti simpliciter, necessario acceptantur a Deo ad premium quod promeretur.

75 Respondetur negando ex nostra assertione sequi aliquod ex his inconvenientibus. Unde ad primum distinguo Majorem: si satisfactio Christi sit infinita, sequitur quod Christus sufficienter pro unico actu satisfecit: quoad quantitatem pretii, concedo: quoad quantitatem pretii, & simul quoad deputationem, nego.

Explicatur haec distinctio: Duo requiruntur ad emendum aliquid: primum est, quod pretium exhibitum sit aequale valori rei quae emitur; alias non esset pura emptio, sed alius contractus, partim ex emptione, partim ex donatione constitutus. Secundum est deputatio illius pretii ad compensationem pro re empti: si enim quis aequale, vel etiam majus pretium daret venditori, nec designaret illud ad solutionem rei emptae, sed ad aliquid aliud, tunc tale pretium quantumcumque aequale excedens, non satisfaceret pro re empti. Idem cum proportione dicimus in proposito de Christi satisfactione: licet enim, quantum est ex parte valoris, unica actio Christi esset sufficientissima ad redimendum genus humanum, & ad satisfaciendum pro omnibus peccatis; tamen ut Christus Dominus Patris gloriam promoveret, & amorem suum erga homines amplius manifestaret, noluit deputare quamlibet actionem suam seorsim ad completam satisfactionem; sed omnes suas operationes & passiones, usque ad mortem inclusive, per modum unius integri & completi pretii, ad redemptionem nostram voluit ordinare; ideoque in morte tantum & passione Christi, fuit completa redemptio generis humani, & perfecta ac rigorosa satisfactio pro peccatis nostris exhibit.

76 Ad secundam dicendum est, in actionibus Christi Domini duplicem esse bonitatem & valorem, non quidem realem, sed formaliter distinctam: alteram ex objecto & circumstantiis, quae idcirco vocatur *depersonata*; alteram ex dignitate personae, qui propterea dicitur *personata*. Primus valor non erat infinitus, nec consequenter aequalis in omnibus actionibus Christi, sed major, vel minor, juxta majorem, vel minorem excellentiam objecti talium actuum: unde in actu caritatis Christi erat major valor objectivus, quam in actu temperantiae. Secundus vero, cum esset simpliciter infinitus, erat aequalis, immo & unicus in omnibus actionibus & passionibus Christi; & de hoc valore verum est quod dicitur in argumento, nimirum quod non fuit major saltem intensive, in omnibus simul actionibus Christi, quam in unica. Sicut enim docent Theologi 1. p. q. 3. quod tota Trinitas non est quid majus solo Patre, nisi solum extensive: Ita etiam & tota collectio actuum Christi Domini, non est quid majus & dignius uno actu secundum valorem personalem, nisi extensive, immo & adhuc extensive secundum quid, & improprie: sicut Deus & creatura simul, secundum quid & improprie tantum, sunt aliquid perfectius extensive, quam solus Deus, non quod aliquid perfectionis sit in uno quod non sit in alio, sed quia eadem omnino perfectio est magis extensa & multiplicata in uno, quam in alio, ut in Tractatu de attributis declaravimus disp. 4. art. 2. §. 3.

Ad tertium negatur sequela, ad cuius probationem dicendum est, quod licet infinitum physice & in genere entis non possit esse nisi unum, infinitum tamen solum in aliquo genere multiplicari potest, ut docet S. Doctor infra quael. 10. art. 3. ad 3. his verbis: *Ad tertium dicendum, quod id quod est infinitum omnibus modis non potest esse nisi unum, unde et Philosophus dicit in 1. de cele, quod quicquid corpus est ad omnem partem dimensionatum, impossibile est esse plura corpora infinita. Si tamen aliquid esset infinitum uno modo tantum, nihil prohiberet esse plura talia infinita: sicut si intelligeremus plures lineas infinitas secundum longitudinem protrahas in aliqua superficie finita secundum latitudinem; cum ergo satisfactio Christi sit infinita solum in aliquo genere, nimirum in genere moris, & in ratione satisfactionis, non vero physice & in genere entis, non repugnat posse dari aliam satisfactionem ipsi aequalem, qualis esset satisfactio alterius personae divinae subsistentis in aliena natura: vel inaequalem, qualis est satisfactio Angeli, vel puri hominis.*

Ad quartum respondeo primo, negando sequelam Majoris: cum enim peccatum mortale contineat multum simpliciter & intrinsece infinitum, ut in Tractatu de peccatis disput. 9. artic. 6. ostensum est, ex infinitate peccati, non recte colligitur, plus exactum fuisset a Christo, quam esset debitum per peccatum, cum malitia intrinsece & simpliciter infinita, exigit satisfactionem eodem modo infinitam.

Respondeo secundo, nullam esse inconveniens concedere, quod per accidens fuerit plus exactum a Christo quam esset debitum pro hominum peccatis, quia non poterat ab ipso exhiberi Deo aliqua satisfactio, quae non excederet multum peccati, nec a puro homine aliqua, quae ipsam adequaret. Non est autem injunctum petere per accidens ab aliquo aliquid excedens debitum, quando est illi impossibile aliquid reddere quod sit solum aequale, & quod illud non excedat. Sicut fit quia a paupere extreme indigenti abstulisset nummum argenteum, & postea non haberet nisi nummum aureum, quem relinqueret, teneatur ei dare nummum aureum, quamvis per accidens excederet nummum argenteum quem abstulerat; quia in tali casu non posset ei exhibere satisfactionem pure aequalem, sed solum superabundantem & excedentem.

Ad ultimum inconveniens consistit solutio ex dicendis articulo sequenti §. 6. ubi resolvemus, an satisfactio rigorosa inducat in eo cui exhibetur obligationem strictae justitiae ad eam acceptandam.

ARTICULUS IV.

An satisfactio Christi fuerit de rigore justitiae?

Aliud est aliquam satisfactionem esse ex sua natura aequalem & condignam; aliud illam procedere secundum leges strictae & rigorosae justitiae. Ad primum enim sufficit ut compensatio fiat ad aequalitatem, & tantum a debitore solvatur, quantum debetur creditori; ad secundum vero, praeter aequalitatem, quae in omni condigna satisfactione reperiri debet, aliae exiguntur conditiones, quae statim exponemus. Unde sint aliqui Recentesiores, qui licet admittant Christi satisfactionem fuisse condignam & aequalem, immo & superabundantem ac excedentem, negant tamen fuisse de rigore justitiae, quia aliquae ex conditionibus illis, ipsi desse existimant. Ita Vasquez hic disp. 7. & 8. Lorca disp. 8. Lessius de perfectionibus divinis cap. 2. num. 12. Delago disp. 4. sect. 5. Martinonus disp. 2. sect. 9. & plures alii, asserunt Christi satisfactionem non solum fuisse condignam & aequalem, sed etiam de toto rigore justitiae, seu omnes conditiones ad strictam & rigorosam justitiam requisitas, in illa repertas esse, quod ut manifestum fiat, & nostra stabilietur sententia, conditiones illae breviter hic recensenda & explicanda sunt.

§. I.

Recensentur & explicantur conditiones ad rigorosam satisfactionem requisitas, & conclusio affirmativa statuitur.

Omnes fere Theologi conveniunt, praeter aequalitatem, quae in omni condigna satisfactione reperiri debet, quatuor adhuc requiri conditiones, ad hoc ut aliqua satisfactio sit de toto rigore justitiae. Prima est ut sit ad alterum: Nam rigorosa satisfactio essentialiter ordinatur ad faciendam perfectam aequalitatem: Sed perfecta aequalitas non potest esse ejusdem ad seipsum: Ergo ad rigorosam satisfactionem necessarium requiritur quod sit ad alterum. Major patet, satisfactio enim rigorosa est actus justitiae: justitia vero respicit perfectam aequalitatem. Minor etiam non est minus evidens, quia aequalitas est relatio realis, necessario requirens extrema realem distinctam.

Secunda

81 Secunda est, quod non fundetur in gratia creditoris, tunc enim non ex justitia, sed ex gratia esset ipsa satisfactio: quo sensu autem hoc intelligendum sit, infra §. 3. declarabitur.

82 Tertia conditio rigorosae satisfactionis est, quod fiat ex bonis debitoris: cum enim per omnem satisfactionem rigorosam debeat fieri perfecta aequalitas, oportet quod ille cui fit satisfactio, acquirat dominium alicujus rei, quod antea non habebat, saltem eo modo quo in satisfactionem exhibetur, alias eadem maneret inaequalitas quae ante satisfactionem erat. Dixi eodem modo, quia contingere potest quod creditor habeat dominium directum & sapientem rei quae ipsi in satisfactionem a debitore offertur; & quod per illam satisfactionem acquirat in eam dominium utile: verbi gratia, si vassallus debeat centum nummos domino, potest illi satisfacere de toto rigore justitiae, ipsi dando in compensationem illius summa agrum aut vineam, quia in tali casu creditor acquirit in illum agrum aliquod dominium speciale, scilicet utile, quod antea non habebat.

83 Quarta conditio est, ut satisfactio non fiat ex alias per se debitis, id est bonis, quae nullo alio titulo debeantur creditori; hoc enim ad sciendam perfectam inter debitorem & creditorem aequalitatem, omnino necessarium est: si enim aliquis debeat alteri centum nummos, titulo venditionis, puta quia emit ab ipso agrum; & praeterea illi debeat centum nummos, titulo mutui, quia hanc summam pecuniariam ab illo mutui accepit; non faceret perfectam aequalitatem cum creditore, nec per consequens illi satisfaceret rigore justitiae, si tantum centum nummos illi exhiberet; posset enim creditor illos acceptare pro uno solo titulo, & sic debitor semper maneret obligatus alio titulo, ad similem summam illi perfolvendam.

84 Adverte autem diligenter, me ex industria dixisse, satisfactionem rigorosam non debere fieri ex alias per se debitis; quia dupliciter potest aliquis titulus alteri supervenire: primo per se & seorsim, novam asserendo secum obligationem; secundo per accidens & conjunctim, & in confirmationem prioris obligationis. Exemplum primi est, si quis volisset dare centum nummos aereos Ecclesiae, & postea ex decimis deberet alios centum; quia titulus quo debet decimas, se habet per se, & est seorsim obligatorius, non satisfacere dando tantum centum. Exemplum vero secundi assignari potest in eo qui voveret se soluturum decimas: tunc enim votum per accidens conjungeretur obligationi solvendarum decimarum, nec novam induceret obligationem, sed priorem tantum confirmaret & roboraret. Quando ergo dicimus quod satisfactio rigorosa debet fieri ex non debitis, hoc intelligendum est per se & seorsim, non autem per accidens & conjunctim. Si quis enim juraret se alteri daturum centum nummos in satisfactionem pecuniariam ad quam damnatus est, tunc fiet tribus titulis teneretur solvere hanc summam pecuniae; scilicet titulo religionis, justitiae, & obedientiae; nec tamen propterea obligaretur ad solvendas trecentos nummos, sed sufficeret quod solveret centum; quia tituli religionis & obedientiae, in tali casu, non essent seorsim & per se obligatorii, sed solum confirmativi praecedentis obligationis: His praemissis

85 Dico, satisfactionem Christi fuisse de toto rigore justitiae, seu habuisse omnes conditiones ad satisfactionem rigorosam requisitas. Haec conclusio, nec melius, nec aliter probari potest, quam examinando seorsim & in particulari singulas conditiones, & solvendo argumenta quae adducuntur ad ostendendum alicum ex illis satisfactioni Christi non competere.

§. II.

Solvitur primum argumentum, & ostenditur Christi satisfactionem fuisse ad alterum.

86 Contra nostram conclusionem arguitur primo: Ad satisfactionem de rigore justitiae, requiritur quod sit ad alterum: Sed Christi satisfactio non fuit ad alterum: Ergo non fuit de rigore justitiae. Major patet ex supra dictis; Minor probatur. Sive enim Christus Deo satisfaceret, sive personis divinis, non erat extremum ab illis distinctum. In primis enim a Deo non distinguitur, cum ipse sit Deus; deinde etiam est una ex personis divinis cui satisfactio fieri debet: Ergo satisfactio Christi non fuit ad alterum.

87 Haec argumentum respondebant olim quidam antiqui Theologi, Christum non Deo satisfecisse, sed Patri, a quo personaliter distinguitur; & sic facile sustinebat satisfactionem Christi fuisse ad alterum.

Verum haec solutio sustineri nequit, & communiter rejicitur. Primo quia illi debet fieri satisfactio contra quem est offensae: Sed offensae est contra Deum subsistentem in tribus personis, cujus violatur jus; & qui est unus ultimus finis, a quo peccatum avertit, unusque legislator, cujus

praeceptum conveniunt: Ergo Christus non satisfecit solum Patri, sed primo satisfecit Deo ut subsistenti in tribus personis, secundario vero ipsis personis Sanctissimae Trinitatis.

Secundo: Illi fit satisfactio, qui offensam remittit, & largitur gratiam: At offensam remittit, & gratiam largiri, non competit per se primo Patri, sed Deo, & ex consequenti omnibus personis divinis: Ergo &c.

Tertio, ex hac responsione sequitur Verbum omnino gratis, Patrem autem ex justitia remittere offensam hominibus: Sed hoc absurdum est, & omnino impossibile, cum actus remittendi offensam sit actus voluntatis divinae, non notionalis, sed absoluta, quae est communis omnibus divinis personis: Ergo &c. Sequela patet, nam solus ille ex justitia remittit offensam, cui exhibetur satisfactio: Ergo si satisfactio Christi, quae sola potuit esse condigna, non fuit facta Verbo, sed Patri, solus Pater remittit offensam ex justitia, Verbum autem omnino gratis.

Denique ex hac solutione sequitur, satisfactionem Christi condignam & perfectam non fuisse, cujus oppositum art. 2. ostendimus. Sequela probatur: Satisfactio per quam non fit satis omni creditori, condigna & perfecta non est; At juxta hanc solutionem, Christus sua satisfactione non satisfecit sibi, qui creditor est, utpote per hominum peccata offensus: Ergo satisfactio illius condigna & perfecta non fuit.

88 Respondent secundo alii, de ratione justitiae inter homines esse quod inter extrema realem distinctam veretur, non autem de ratione justitiae Christo convenientis in ordine ad Deum; quia cum hac altioris ordinis sit, non petit istas conditiones quas justitia inter homines postulat.

89 Sed haec etiam solutio solvitur: Tum quia si conditionem istam quam Aristoteles 5. Eth. cap. 1. 2. & 6. & D. Thomas 2. 2. quael. 57. artic. 1. & 58. art. 1. & 2. pro rigorosa justitia assignant, negetur competere justitiae Christi ad Deum, quia altioris ordinis est; eadem ratione omnes alias conditiones ad rigorosam justitiam requisitas, ei negare licebit. Tum etiam, quia ratio ob quam justitia realem distinctionem expolcit, est quia petit verari inter extrema distinctorum jurium, & distinctio jurium postulat distinctionem personarum, vel saltem distinctionem naturarum subsistentium in eadem persona, ut infra declarabimus: At haec ratio militat in omni justitia: Ergo & justitiae Christi ad Deum competere debet.

90 Respondent tertio alii cum Vega lib. 7. in Trident. c. 9. & Vasquez hic disp. 8. cap. 6. satisfactionem Christi fuisse ad alterum, quia humanitas ipsa satisfecit, non solum ut quod, sed etiam ut quod; ita ut supposito Verbi divini, solum remote, & per communicationem idiomatum satisfactio tribuatur: inter hominem autem & Deum qui fit satisfactio, realis distinctio invenitur.

91 Sed nec etiam illa solutio placet. Primo quia in Scriptura satisfactio tribuitur Christo, ut patet ex illo ad Galatas 3. *Christus nos redemit de maledictione legis*, & ex isto 1. ad Timoth. 2. *Unus est mediator Dei & hominum homo Christus Jesus*: Sed ut vera sit haec propositio, *Christus satisfecit pro nobis*, convenire debet ut quod satisfactio Verbo, ut subsistenti in humanitate: Ergo &c. Minor probatur: Nomen concretum, non pro natura, sed pro subsistente in illa supponit, ut docet D. Thom. infra q. 16. art. 1. 2. 8. 9. & 10. At Christus est nomen concretum: Ergo non pro humanitate, sed pro Verbo ut in illa subsistente supponit.

92 Secundo: De illo verificatur cum proprietate pro nobis satisfecisse, de quo est verum cum proprietate dicere mortuum & sepultum esse: At solum de supposito Verbi, ut in humanitate subsistente, non vero de humanitate ipsa, cum proprietate dicitur esse mortuum & sepultum: Ergo non de humanitate, sed de supposito Verbi, ut in illa subsistente, cum proprietate affirmatur pro nobis satisfecisse. Major patet, Minor probatur. Mori convenit illi soli cui convenit nasci: At hoc solum de hypostasi cum proprietate dicitur, ut docet D. Thomas infra q. 35. artic. 1. Ergo solum de supposito Verbo, ut subsistente in humanitate, cum proprietate affirmatur mortuum & sepultum esse.

93 Tertio: Si suppositum Verbi Divini, solum remote, & per communicationem idiomatum satisfecit pro nobis, sequitur quod non habuerit aliam vel majorem efficientiam, comparatione ejusdem satisfactionis, quam humanitas Christi in concreto habet respectu creationis universi: Sed hoc falsum & absurdum est; nam Divinum Verbi suppositum vere influebat in actus satisfactorios, licet mediane natura humana; at vero humanitas Christi nullum influxum habuit in creatione mundi: Ergo, &c. Sequela probatur: Per communicationem idiomatum vera est haec propositio: *Hoc homo (demonstrato Christo) creavit universum*: Ergo si eodem modo per solum communicationem idiomatum verificatur remote de supposito Verbi incarnati, quod satisfecit de condigno pro peccatis nostris, sequitur quod suppositum Verbi incarnati non habuerit aliam vel majorem efficientiam comparatione redemptionis nostrae, quam habuerit humanitas Christi respectu creationis mundi.

Quarto

- 94. Quarto: Aetiones sunt suppositorum, seu subsistentium: At satisfactio est actio: Ergo non humanitati, sed Verbo in illa subsistenti, convenit ut quod. Minor patet, Major vero, in qua est difficultas, ostenditur ex D. Thomae in 1. dist. 5. quaest. 1. art. 1. ubi ait: *Aetiones sunt suppositorum, & sententia non agit, sed est principium actus in supposito, non enim humanitas generat, sed sortis virtute sua natura.* Idem docet Joannes Theologus in Concilio Florentino sess. 18. inquit probat, assentiente Concilio, divinitatem non generare, quia aetiones sunt suppositorum: divinitas autem non est suppositum: Ergo ex mente D. Thomae, & Joannis Theologi, natura non convenit agere ut quod, sed supposito.
- 95. Confirmatur: Non aliter concurrebat natura creata ad proprias operationes, quam natura creata ad operationes increatae: Sed natura divina increata non concurrebat ad suas operationes ut quod, sed ut quo, alias haec effectus vera, *deitas generat deitatem*, quod est hereticum: Ergo natura creata, ad proprias operationes, non ut quod, sed solum ut quo, concurrebat.
- 96. Confirmatur amplius: Cum operari sequatur ad esse, ei proprie & simpliciter convenit operari ut quod, cui proprie convenit esse ut quo: At natura non convenit esse ut quod, sed tantum ut quo, bene autem supposito, natura enim non intelligitur completa ad existendum, nisi terminetur per subsistentiam, sicut nec accidens ad existendum completum intelligitur, nisi media inharentia ad substantiam: Ergo natura non est principium quod operationis, sed tantum suppositum.
- 97. Relictis igitur his solutionibus, ad argumentum respondeo, distinguendo Majorem, ad satisfactionem de rigore iustitiae requiritur quod sit ad alium, differentia reali suppositi, nego Majorem: Differentia reali nature, concedo Majorem: & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam licet inter Christum ut satisfaciendum, & Deum cui fit satisfactio, non intercedat diversitas realis suppositorum, intervenit tamen diversitas realis naturarum. Haec vero sufficere ad rationem strictae iustitiae, sic ostenditur. Ea distinctio sufficit ad rationem iustitiae, qua sufficit ad distinctionem iuriam: Sed distinctio iuriam optima salvatur, postea solum distinctione naturarum, cum eo ipso quod est diversitas naturarum, sit libertas distincta ratione diversarum voluntatum: Ergo &c.
- 98. Confirmatur primo: Obedientia & religio non minus postulant esse ad alterum, quam iustitia: & tamen Christus ut homo proprie obedivit & exhibuit cultum religionis Deo, & consequenter suae personae ut existenti in natura divina. Ergo etiam distinctio realis naturarum sufficit ad propriam rationem iustitiae, etsi non sit distinctio realis suppositorum.
- 99. Confirmatur secundo: Non requiritur major distinctio inter extrema iustitiae, quam inter servum & dominum. Sed distinctio realis naturarum in eodem supposito, sufficit ad rationem servitutis: nam Christus secundum naturam humanam est Dei servus, servitute naturali, ut docet D. Thomas infra quaest. ac. art. 1. ad 2. Ergo etiam illa sufficit ad strictam rationem iustitiae.
- 100. Potestque hoc magis declarari in casu quo una persona divina assumeret duas humanitates, tunc enim quis dubitat posse esse actum iustitiae commutativae inter eandem personam ut esset in una natura, & seipsum ut esset in alia: siquidem in qualibet ex illis naturis debet peculiarem voluntatem, libertatem, dominium, & jus distinctum, in quibus fundatur iustitia. Quia ergo pariter Christus in humana & divina natura subsistens, ut existens in una natura, poterit exercere actum iustitiae erga seipsum, ut existens in altera? Nam licet sit tantum unum suppositum entitativae & formaliter, gerit tamen vires diversorum suppositorum: cum enim propter infinitatem suam possit subsistentialiter in pluribus naturis subsistere, potest etiam quae plura supposita facerent prestare. Nec mirum quod Aristoteles hoc genus iustitiae non agnovit, sed ad veram & strictam iustitiam, realem distinctionem suppositorum postulaverit: ipse enim non cognovit duas naturas, habentes duas voluntates liberas, & propria dominia suorum actuum posse in uno supposito convenire.
- 101. Dices, D. Thomas 2. 2. q. 58. art. 2. dicit quod iustitia proprie dicta requirit diversitatem suppositorum, & ideo non est nisi unius hominis ad alium: sed secundum similitudinem accipiuntur in uno & eodem homine diversa principia actionis, quasi diversa agentia, sicut ratio irascibilis, & concupiscibilis: & ideo inextinguibile in uno & eodem homine dicitur esse iustitia. Quibus verbis aperte docet, ad veram & strictam iustitiam, distinctionem suppositorum requiri, & non sufficere distinctionem naturarum.
- 102. Sed facile responderetur, D. Thomam loqui de iustitia quae inter puras creaturas requiritur, in quibus non stat distinctio naturarum, absque distinctione reali suppositorum, non vero de iustitia secundum communem conceptum, & prout inter Deum hominem, & Deum ex alia parte reperiri potest. Unde infra q. 20. art. 1. ad 2. docet quod licet servitus & dominium super actionem & passionem fundetur,

ut, & agere, non nature, sed supposito attribuitur: quia tamen actio nature attribuitur, sicut ei secundum quam persona vel hypostasis agit. ideo potest proprie dici quod quilibet hypostasis vel persona fit domina vel serva secundum hanc vel illam naturam. Ergo licet aequalitas quam petit iustitia, super actionem fundetur, & sic diversum agere potentium, non tamen requiritur necessario distinctionem realem suppositorum, sed tantum naturam, nisi solum inter puras creaturas, in quibus non stat naturarum diversitas, absque diversitate suppositorum.

§. II.

Explicatur secunda conditio, & satisfactio Christi accommodatur.

Secundo contra nostram conclusionem arguitur: Ad satisfactionem de rigore iustitiae requiritur quod non fundetur in gratia creditoris: nam quantum gratia miscetur, tantum videtur minui de perfectione iustitiae: At satisfactio Christi fundatur in gratia Dei creditoris, scilicet in gratia unionis facta humanitati, haec enim unio erat necessaria praerequisita ad hoc ut persona Verbi Divini influeret valorem infinitum in suas actiones satisfactorias & meritorias, ut supra diximus: Ergo satisfactio Christi non est de rigore iustitiae.

Respondetur aliqui rigorem iustitiae in satisfactione excludere quidem gratiam factam ex intentione & fine satisfaciendi, non tamen gratiam ex tali intentione non factam. Sed haec responsio difficultatem non solvit, sed arguet ac roborat: nam humanitati Christi fuit facta gratia unionis ex intentione & fine satisfaciendi; ad hoc enim fuit unita humanitas Verbo, ut Deo heret condigna satisfactio pro peccato Adami: Ergo si gratia facta ex intentione & fine satisfaciendi, impedit rigorem iustitiae, satisfactio Christi rigorosa non fuit.

Aliorum solutio est, rigori satisfactionis solum obesse quod fundetur in gratia concomitante satisfactionem, non autem quod fundetur in gratia antecedente: si enim Petrus, vel antequam Paulus debitum contrahit, illi gratis centum tribuat, vel post debiti contractionem, non tamen ea conditione ut ex illis centum debitum solvat, sed omnino absolute, poterit Paulus Petro ex iustitia debitum solvere, sicut & contrafactum emptiois ex rigore iustitiae celebrare, aliquid ab ipso emendo; & tamen haec solutio in gratia antecedenti fundatur. Quia ergo gratia supra quam satisfactio Christi fundatur, est omnino antecedens, non impedit quin sit de rigore iustitiae.

Sed nec placet ista solutio, nisi explicetur iuxta ea quae infra trademus: Tum in satisfactione Christi non solum intercessit gratia creditoris antecedenter, sed etiam concomitantem, quaequidem ipsa satisfactio fuit donum & gratia Dei humanitati facta. Tum etiam quia quando concurrat aliqua gratia qua non est remissio, quamvis se habeat non solum antecedenter, sed etiam concomitantem ad solutionem, non obstat satisfactio de rigore iustitiae; maxime quando est in materia honoris, quae non consistit in translatione alicuius domini, sed in recompensatione quae fit per morales actiones secundum valorem earum, quia tunc ipsa gratia se habet materialiter ad satisfaciendum: verbi gratia, si aliquis dixit in Petram verbum contraemulosum, & veli illi satisfacere per scripturam, retrahendo quod dixerat, non tamen possit suam mentem scribere, nisi Petrus det ei papyrus, immo nisi simul concurrat cum eo ad litteras extrahendas, non ideo minus censetur satisfacere de rigore iustitiae pro contumelia, eo quod Petrus dederit ei papyrus, & concurrerit adiuvando eum ad litteras formandas, quibus formaliter satisfecit: quia hoc non obstante, talis actio computatur pro sufficienti compensatione iniuriae Petro illatae, cum per eam tantum ei reddat honoris, quantum praecedenti contumelia abstrahat. Unde

Melius responderetur, distinguendo Majorem: Ad satisfactionem de rigore iustitiae requiritur quod non fundetur in gratia creditoris, supplet defectum valoris satisfactoris, & supra valorem operis acceptante, concedo Majorem. In gratia creditoris, supponente, vel dante satisfactio dignitatem & valorem aequalem, nego Consequentiam. Nam licet satisfactio Christi fundetur in gratia unionis, haec tamen gratia non supplet dignitatis defectum, nec acceptante opera Christi ultra illorum valorem, sed potius dat operibus humanitatis dignitatem & valorem adaequantem, immo & superexcedentem iniuriae gravitatem; & ideo talis gratia non obstat satisfactio de rigore iustitiae. Unde si Auctores praecedentis solutionis, nomine gratiae concomitantis satisfactoris, intelligant gratiam suppletentem defectum condignitatis operis, & ultra illius valorem acceptantem; & nomine gratiae antecedentis & remotae, illam quae non supplet, sed dat valorem operi satisfactorio, ab illis non dissentimus.

Dices:

108. Dices: Si Petrus Paulo debeat centum, & Paulus totidem gratis Petro donet, sub conditione quod sibi solvat centum quae debeat, solutio illa ex rigore iustitiae non erit, eo quod fundetur in gratia creditoris: Ergo similiter, si satisfactio Christi fundetur in gratia Dei, non erit de rigore iustitiae.

109. Respondeo, concessio Antecedente, negando consequentiam, & pariter, propter triplicem rationem discriminis. Prima est, quia cum gratia Dei fit ratio dignificans opera, ex eo quod aliquid opus mediante Deigratia elicitur, non potest a condignitate & rigore satisfactoris defecere, sed potius ex tali gratia provenit ut opera sint aequalis satisfactio pro offensa; gratia vero facta Petro a Paulo, cum ejus opera non dignificet, nec in ea valorem influat, non impedit, sed potius efficit quod illa a condignitate & rigore satisfactoris deficiat. Secunda, quia eo ipso quod Paulus Petro debitori centum tribuat, sub conditione ut totidem sibi debita solvat, non transeunt illa centum sub dominio absolutum Petri; unde donatio illa est palliata donatio, & revera virtualis debiti remissio, opera vero Christi, etsi media Dei gratia elicitur, revera existunt sub dominio Christi, ratione libertatis creatae; & ideo licet dona Dei sint, & in ejus gratia fundata, talis gratia non est remittens debitum libertatis. Tertia ratio discriminis est, quia in casu posito satisfactio fundatur in gratia creditoris facta ipsi satisfaciendi: satisfactio vero Christi fundatur in gratia unionis, quae est facta ipsi humanitati, non vero supposito Verbi Divini; unde cum humanitas non satisfaciatur ut quod, sed persona Verbi Divini, ut paragrapho praecedenti ostendimus, satisfactio Christi non fundatur in gratia facta ipsi satisfaciendi, sicut satisfactio quam Petrus exhibet Paulo in suppositione facta.

§. IV.

Explicatur tertia conditio, & satisfactio Christi applicatur.

110. Tertio contra nostram conclusionem arguitur. Satisfactio rigorosa debet esse ex bonis propriis satisfaciendi, non vero ex bonis ipsius creditoris: At haec conditio non habet locum in Christi satisfactio: Ergo illa non est de rigore iustitiae. Major patet ex dictis §. 1. exponendo conditiones ad satisfactionem rigorosam requisitas, & potest amplius declarari exemplo servi, qui non potest de rigore iustitiae satisfacere domino, eo quod omnia opera servi sint sub dominio sui domini. Minor vero probatur: Christus satisfecit per operationes creatas: Sed tales operationes erant sub dominio Dei, cum Deus, titulo creationis & conservationis, habeat supremum super omnia entia creata dominium: Ergo satisfactio Christi non fuit ex bonis propriis satisfaciendi, sed ex bonis ipsius creditoris seu offensi.

111. Confirmatur: Valor satisfactoris Christi sumitur ex ipsa persona Verbi Divini, tanquam a principio formalis, modo superius explicato: Sed persona Verbi Divini habet rationem creditoris & offensi, fuit enim laesa & offensa, sicut alia quae persona: Ergo valor satisfactoris Christi sumitur ab ipso creditore, vel offenso, non vero a satisfaciendo.

112. Huic argumento variis modis responderi solet ab auctoribus nostrae sententiae, ut videri potest apud Vincentium Asturicensem, in relectione de gratia Christi; sed omnibus solutionibus quae videntur magis subtiles quam solidae, tres quae probabiliores mihi videntur, breviter hic exponam.

Prima, quam tradit & fuse explicat Cipullus huic dubio 6. §. 7. asserit quod quamvis satisfactio quae est in datis & acceptis, non possit fieri ex his quae sunt sub dominio creditoris, quae satisfactio proprie dicitur restitutio, bene tamen illa quae versatur in actionibus liberis, qualis est iniuriae compensatio in materia honoris. Ratio vero disparitatis reddit, quia per omnem rigorosam satisfactionem debet fieri perfecta aequalitas inter satisfaciendum & eum cui fit satisfactio: in datis autem & acceptis non potest fieri rebus istis, nisi aliquid transeat in actuale dominium illius cui fit satisfactio, alias enim non esset magis habens de rebus suis, quam ante satisfaciendum: sique eadem maneret inaequalitas. At vero in actionibus liberis, aequalitas perfecta fieri potest, absque eo quod aliquid actu transeat in dominium illius cui fit satisfactio; per hoc solum quod per actiones illas tantum illi reddatur honoris & fama, quantum fuerit ablatum; ad quod per accidentis se habet, quod actiones illae sint etiam sub ipsius dominio. Cum ergo Christus per suas actiones satisfactorias, tantum, immo & plus honoris Deo reddiderit, quam fuerit ipsi ablatum per peccatum; quamvis per accidentis nihilominus satisfactoriae essent sub dominio Dei offensi, nihilominus satisfactoriae essent de toto rigore iustitiae.

113. Secunda solutio est Aravii, assentientis esse quidem con-

tra rationem satisfactoris rigorosae, quod fiat ex his quae sunt sub dominio particulari illius cui exhibetur, non repugnare tamen quod fiat ex his quae sunt sub ejus dominio universali: licet enim respublica altum habeat in bona civium dominium, hoc tamen impedit, quin cives veros contractus cum ipsa inire possint; & quamvis vastallus habeat tantum dominium utile sui fundi, potest nihilominus ex fructibus ex eo provenientibus satisfacere domino de toto rigore iustitiae, & veros actus iustitiae commutativae erga illum exercere. Ratio est, quia dominium generale non tollit particulare, sicut causalitas universalis, causalitatem particularem causarum inferiorum non impedit: Ergo neque etiam tollit ea quae sunt propria dominii particularis: proprium autem est particularis dominii, eam facultatem supra rem aliam, ut possit dominus ea uti tanquam materia iustitiae strictae sumptae. Cum ergo Christus Dominus, etiam ut homo, fuerit liberi arbitrii, & ratione illius habuerit dominium particulare suorum operum, quamvis ejus operationes essent sub generali dominio Dei, potuit eas ipsi offerre in satisfactionem nostrorum peccatorum, & pro ipsa de toto rigore iustitiae ei satisfacere. Et certe si generale Dei dominium in opera Christi, oblatet quominus ille de rigore iustitiae potuisset ipsi satisfacere, inde sequeretur quod neque potuisset (si accidisset casus) per sua opera satisfacere alteri homini, immo in universum quod nullus homo posset per sua opera alteri satisfacere; nam sicut ad satisfactionem rigorosam requiritur quod non fiat ex bonis creditoris, ita etiam quod non fiat ex alienis, ut patet in servo, qui non solum non potest satisfacere suo domino per bona ipsius domini, sed neque potest per illa satisfacere alteri creditoris. Sicut ergo, non obstante dominio generali quod habet Deus supra nostra opera, potuit quae per illa alteri satisfacere, ita etiam Christus per sua operationes potuit Deo de toto rigore iustitiae satisfacere, quamvis illis sub supremo & universali Dei dominio continentur. Ex quo patet non esse eandem rationem de Christo respectu Dei, ac de servo respectu domini: servus enim non habet dominium aliquorum honorum; Christus vero, etiam ut homo, habebat dominium particulare suorum operum.

114. Tertia solutio est, actiones satisfactorias a Christo elicatas, duobus modis considerari posse, primo physice, seu entitative, & in quantum sunt a natura humana, tanquam a principio formali quo: secundo moraliter, & in quantum sunt reflexivae supra suppositum Verbi Divini, ipsaeque moraliter involvunt; primoque modo consideratas esse sub dominio Dei, sicut & ceteras creaturas; non vero spectatas secundo modo; quia sub hac ratione involvunt moraliter ipsum suppositum Verbi Divini, non solum per modum principii effectivi, sed etiam per modum principii formalis, huiusmodi opera moraliter informantis modo superius explicato: unde cum ipsum Verbi Divini suppositum, non contineatur sub dominio Dei, sed sit Deus, sicut & aliae personae divinae, ita nec etiam actiones, quae supra illud sunt reflexivae, subiciuntur Dei dominio, consideratae moraliter, & in quantum formaliter supra illud reflectuntur.

115. Ex his triplicem habes solutionem ad argumentum principale. Ad confirmationem vero Major distinguenda est: Valor satisfactoris Christi sumitur ex ipsa persona Verbi, in quantum est suppositum divinum, sive in quantum terminat naturam divinam, nego Majorem. In quantum est suppositum humanum, sive in quantum subsistit in natura humana, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Persona Verbi habet rationem creditoris offensi, in quantum est suppositum divinum, & secunda Sanctissime Trinitatis persona, concedo Minorem. In quantum est suppositum humanum, nego Minorem & Consequentiam.

116. Dices: Satisfactio Christi est infiniti valoris, ut articulo praecedenti ostendimus: Ergo non sumitur ab ipsa persona Verbi Divini, in quantum est suppositum humanum, sed in quantum est suppositum divinum. Consequentia manifesta videtur: nam valor infinitus ex aliquo principio infinito sumi debet: At suppositum Verbi Divini, in quantum humanum, non est infinitum, sed solum in quantum divinum: Ergo si valor satisfactoris Christi infinitus sit, a supposito Verbi Divini, in quantum humanum est, sumi non potest.

117. Respondeo, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Ergo non sumitur ab ipsa persona Verbi Divini, in quantum est suppositum humanum: si ly in quantum sumatur reduplicative, & significet causam formalem huius valoris infiniti, concedo. Si sumatur specificative, & denotet solum conditionem necessariam requisitam, ad hoc ut persona Verbi Divini tribuat hanc valorem infinitum suis operationibus, nego. Ad probationem, similiter concessa Majori, distinguo Minorem: Suppositum Verbi, in quantum humanum, non est infinitum; si ly in quantum sumatur reduplicative, concedo; si sumatur specificative, nego. Solutio patet ex dictis articulo praecedenti, ubi

ubi diximus, quod quamvis Persona Verbi Divini esset principium per se induens valorem infinitum in actiones Christi Theandricas, & supra suppositum reflexivas, hunc tamen valorem in Christi operibus causare non poterat, nisi supposita aliqua conditione, nimirum unione nature humane ad divinum suppositum.

§. V.

Explicatur quarta conditio, & satisfactio Christi accommodatur.

118 Quarto contra nostram conclusionem obicitur: Ex bonis alias debitis nequit fieri satisfactio ex toto rigore iustitie: Sed omnes Christi actiones & passionis erant Deo debita multis titulis, nempe titulo gratitudinis, religionis, obedientie; quamvis enim Christus non se praestitisset vadem pro hominibus, nec per consequens fuisset astrictus ad exhibendum Deo condignam pro illo- rum offensis satisfactionem; nihilominus obligatus fuisset ad exhibendum Deo cultum & honorem debitum pro su- prema eius excellentia, & pro beneficiis ab ipso eius hu- manitati collatis: Ergo Christus suis actionibus & passio- nibus non potuit Deo satisfacere pro peccatis nostris de toto rigore iustitie.

119 Respondet Suarez hic disp. 4. sect. 6. satisfactio- nem rigorem fieri debere ex his que non sunt alias debita creditori, alio titulo iustitie propria & perfecta: non repu- gnare tamen rigori satisfactio- nis, quod fiat ex debitis aliis titulis iustitie potentialis & imperfecte, quales est grati- tudo, religio, vel obedientia: unde licet actiones Christi his titulis fuerint Deo debita, nihilominus fuerunt satis- factoria pro peccatis nostris de toto rigore iustitie.

120 Verum hoc solutio est insufficiens: Tam quia titulus religionis majorem habet vim ad obligandum, quam ti- tulus iustitie proprie dicte, ceteris paribus; neque enim religio iustitie potentialis & imperfecta est, quod verum & firmissimum non inducat obligationem, sed quod in nobis non possit Deo reddere aequale, perfecta equalita- te, pro beneficio creationis & conservacionis: Tam et- iam quia falsum est, quod possit quis una re satisfacere duobus titulis, quorum unus sit iustitie propria & per- fecta, alter iustitie imperfecta & potentialis; licet enim hoc verum sit, quando unus titulus advenit alteri concomitante, & veluti in confirmationem prioris, non ta- men quando quilibet se habet per se & seorsim; tunc enim quilibet novam & distinctam inducit obligationem; ut patet in eo qui votis se daturum centum nummos do- cuit, cui etiam alios centum nummos debet titulo mu- tui: ille enim nequaquam satisfecerit solvendo tantum centum, quamvis unus titulus esset iustitie imperfecta & potentialis, nimirum titulus religionis, quo per votum obligatur ad illam summam persolvendam.

121 Respondent secundo alii Recentiores, satisfactio- nem Christi fuisse rigorosam, quia licet a Deo aliis titulis pos- sulari possent, de facto tamen non fuit postulata, nec per consequens in actu secundo aliis titulis Deo debita, sed remote tantum, & in actu primo; quod si illis objecia- tur, de facto fuisse impossibile Christo preceptum de sub- eunda morte, responderent tale preceptum non fuisse Chri- sto impossibile, nisi dependenter a voluntate humanitatis, ac proinde libere potuisse eximi ab obedientia illius.

122 Sed in primis hac solutio falsum supponit: Nam fal- sum est, preceptum Christo impossibile de subeunda mor- te, a voluntate humanitatis eius fuisse dependens; cum enim Christus, ut homo, vere fuerit Patri subiectus, non est cur asseramus tale preceptum fuisse ipsi impossi- tum dependenter a voluntate humana. De quo infra dis- put. 21. Deinde, gratis hoc admisso, vere fuit debita mors titulo obedientie, ratione precepti ipsi; alias non adimplevisset preceptum moriendo: Ergo vere mors qua pro nobis Christus satisfecit, erat actu Deo debita alio titulo, nimirum obedientia.

123 Respondent tertio aliqui ex nostris Thomistis, cum Nazario, & Joanne a S. Thoma, quod actiones Christi Domini plures habuerunt infinitates; fuerant enim infi- nite in genere moris, non solum in ratione meriti & satis- factio- nis, sed etiam in ratione cultus divini, gratiarum actionis, obedientie &c. propter infinitatem suppositi di- vini a quo eliciebantur: unde est pluribus titulis debita fuerit, poterunt pro omnibus de rigore Dei satisfacere.

124 Hac solutio videtur valde probabilis; obstat tamen con- tra illam, quod licet Christi opera plures habeant infi- nitates, poterunt tamen exigi a Deo secundum omnes il- las, titulo supremi domini, cum non sit major ratio cur sub una quam sub alia a Deo. praefecto titulo exigi poterint: Ergo sub nulla poterunt mereri de rigore iustitie remissionem offensae, si deberi ex alio titulo ob- iet rigore iustitie. Unde

125 Melius responderetur, quod quando tituli, sive iustitie sint, sive diversarum virtutum, non multiplicent mate- riam, potest unica operatione omnibus ex rigore satisfacere.

ri, ut constat in hoc exemplo: Debeo Petro centum num- mos, titulo iustitie, ratione contractus, titulo obedientie qua precipitur mihi a superiore ut eos solvam, & titulo misericordiae, quia ipse Petrus est in necessitate contin- tus propter defectum huius solutio- nis, & denique titulo religionis, quia voto me obligavi ad summam illam persolvendam, postquam una solutio- ne satisfacere pro omnibus istis titulis, solvendo tantum illa centum: quia diversi illi tituli, quibus teneor ad solvendam illam summam, non multiplicant materiam, seu debita, sed supra eandem materiam cadunt, quam faciunt pluribus modis debitam. Unde licet operationes Christi fuerint Deo debita, titulo religionis, gratitudinis, obedientie &c. quia tamen isti ti- tuli supra eandem actionem cadebant, potuit Christus illam operationibus Deo pro illis omnibus de rigore satisfacere.

Vel etiam dici potest, ad rigorem iustitie in satisfactio- ne, sufficere quod sit ex aliis indebitis a satisfaciente ut quod; unde quia satisfaciens ut quod fuit suppositum Ver- bi, quod debiti habendi esse incapax, satisfactio illius fuit ex toto rigore iustitie; esto fuerit ex aliis debitis ab hu- manitate, qua non ut quod, sed ut quod satisfecit, quoad elicentiam operum quibus fit satisfactio.

126 Dices: Christus satisfecit non ut subsistens in natura divina, sed ut subsistens in natura humana: At Christus ut subsistens in natura humana, capax est obligationis: Ergo Christus ut principium quoad satisfactio- nis, est capax debiti, & consequenter illius opera fuerunt a satisfacien- te ut quod aliis titulis debita.

Respondet Christum satisfecisse ut subsistens in na- tura divina & humana: nam si ly ut reduplicet rationem formalem influendi valorem infinitum in actiones Christi satisfactorias, satisfecit ut subsistens in natura divina; si vero particula ut denotet solum conditionem requiritam ad influendum talem valorem, satisfecit ut subsistens in natura humana. Ut autem satisfecit ut subsistens in toto rigore iustitie, sufficit esse ex indebitis alio titulo a satisfacientem ut quod, reduplicato principio influente valo- rem, est ab illo debeatur, reduplicata conditione ad in- fluendum valorem satisfactorium requisita.

§. VI.

Alio obiecto solvitur.

127 Obicitur ultimo contra nostram assercionem: Satis- factio rigorosa inducit obligationem iustitie in credi- tore, vel in persona offensa, ad illam acceptandam: At Christi satisfactio non inducebat in Deo obligationem iustitie, sed damnavit fidelitatis, aut veritatis ad accep- tandam Christi satisfactio- nem; cum in Deo non detur iustitia commutativa, ut in Tractatu de voluntate Dei dis- put. 7. art. 1. offendimus: Ergo satisfactio Christi non fuit de rigore iustitie.

128 Respondet primo, negando Majorem: licet enim fre- quenter resurget in eo cui fit satisfactio, obligatio ad il- lam acceptandam, quando fit in materia debita, nihilominus hoc non requiritur essentialiter & indispensabiliter ad salvandum alicuius rigorem satisfactorium, ut offendunt Thomista contra Valquez. Ratio fundamentalis sumitur ex differentia que est inter iustitiam & alias virtutes; alie enim virtutes non habent medium rei, sed rationis, variabile iuxta variationem subjecti, & aliarum circum- stantiarum, iustitia vero habet medium rei, non ratio- nis, subindeque omnino invariabile: unde variatis extre- mis, vel circumstantiis, non variatur. Quapropter quan- do aliquis facit actum iustitie ad alterum, sive sciat, si- ve nesciat, sive acceptet, sive non, dummodo remanet medium rei, scilicet perfecta equalitas inter satisfactio- nem & debitum, remanet actus iustitie. Unde ad satis- factio- nem rigorosam non requiritur necessario quod ille cui exhibetur, obligetur ex iustitia ad illam acceptandam, sed sufficit quod non possit ex iustitia majorem exigere.

129 Respondet secundo, quod licet satisfactio rigorosa caus- faret inter homines debitum strictae iustitie in eo cui ex- hibetur; hoc tamen non haberet locum in Deo. Ratio dis- paritatis est, quia licet relationes ex genere suo mutue, quando transierint in Deum in ordine ad creaturas, non sunt relationes mutue, saltem realiter, eo quod ha- beant extrema diversi ordinis; ut patet in maternitate S. Virginis, licet enim relatio matris & filii ex natura sua sit mutua, & se tenet ex parte utriusque extremi, in Christo tamen non est relatio realis filiationis in ordine ad S. Virginem; quia cum Verbum divinum sit ordinis superioris & increati, est incapax recipiendi in tempore novam aliquam relationem realem. Ita sumitur quomodo satisfactio condigna & rigorosa, cauteret inter homines obligationem illam acceptandi in eo cui exhibetur, non tamen in Deo, quia Deus est superioris ordinis, & habet dominium absolutum & universale super omnia.

ARTICULUS V.

A qua virtute satisfactio Christi processerit.

130 Explicatis conditionibus ad rigorem iustitie in satis- factio- ne Christi requisitis, superest ad huius disputa- tionis complementum, ut principium a quo fuit elicitus talis satisfactio declaremus. In cujus difficultatis resolutione varie opinantur Auctores, quibusdam asserentibus cum Valquez & Vincentio Alaricenti, illam non fuisse elicitam ab unica tantum virtute, sed a pluribus simul concurrerentibus ad satisfaciendum; aliis contententibus cum Suarez, & Lopez, eam a virtute Religionis processisse; aliis vero sententibus cum Medina, Alvarez, & Nazario, eam fuisse actum iustitie commutative; qua sententia proba- bilior est, & in Schola D. Thomae communior. Unde fit

§. I.

Rejicitur dubium primis sententia, tertia ut proba- bilior eligitur.

131 Dico primo, satisfactio- nem Christi non fuisse elicita- tam a pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali. Probatur breviter: Actus qui versatur circa obiectum honestum, quod a pluribus virtutibus non respicitur, non elicitur a pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali, que circa tale obiectum versatur: Atqui satisfactio Christi versatur circa obiectum honestum, quod a pluribus vir- tibus non respicitur: Ergo non a pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali fuit elicitus. Major est certa, nul- la enim virtus potest elicere aliquem actum in quo non reluceat ratio formalis sui obiecti. Minor vero sic offen- ditur: Obiectum satisfactio- nis Christi est compensare ini- uriam Deo illatam per peccatum, & inter Deum offen- sum, & homines peccatores, perfectam constituere aequa- litatem: At hoc, ut per se constat, ad omnes virtutes non spectat, sed ad aliquam specialem: Ergo &c.

132 Confirmatur & magis illustratur hac ratio: Quotiescum- que in aliquo actu reperitur speciale bonum, specialem ha- bens difficultatem objectivam, debet poni specialis virtus, ad illud elicendum; virtutes enim non ponuntur in anima, nisi ad vincendas difficultates que reperiuntur in profectione honesti: Sed in satisfactio- ne Christi reperitur speciale bonum, specialem habens difficultatem objectivam, debet poni specialis virtus, ad illud elicendum: Ergo debet poni specialis virtus ad illam elicendam.

133 Confirmatur amplius: In nobis satisfactio imperfecta, quam Deo exhibemus pro peccatis nostris, non procedit a pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali & determi- nata, scilicet a penitentia: Ergo etiam satisfactio per- fecta & condigna, quam Christus Deo obtulit pro peccatis nostris, debuit ab aliqua virtute determinata procedere. Dico secundo satisfactio- nem Christi non fuisse elici- tam a virtute religionis.

134 Probatur: Ad religionem pertinet exhibere debitum honorem Deo, in quantum est primum principium crea- tionis & gubernationis rerum, & per hoc distinguitur ab aliis virtutibus, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 81. art. 3. At Christi satisfactio non ordinabatur formaliter ad exhibendum reverentiam Deo, ut primo rerum principio, sed potius ut offensa per peccata hominum: Ergo non procedebat a virtute religionis.

135 Dico tertio, specialem illam virtutem a qua satis- factio Christi fuit elicitus, pertinere ad iustitiam, non lega- lem, aut distributivam, sed commutativam. Prima pars huius assercionis breviter suadetur. Ubi est verum & proprium jus ad satisfactio- nem exigendam, constituenda est aliqua virtus ad iustitiam pertinens, que talem satisfactio- nem exhibeat; Sed in Deo erat ve- rum & proprium jus, ut satisfactio- nem exigeret a Chri- sto pro peccatis hominum: Ergo virtus que Christum inclinabat ad talem satisfactio- nem Deo exhibendam, pertinebat ad iustitiam. Major est evidens, jus enim servandum vel reparandum ubi lesum fuerit est pro- prium obiectum iustitie. Minor etiam est certa, quia cum Christus se praestitisset vadem & fideiussorem pro hominibus, erat obligatus ad satisfaciendum Deo pro il- lis: quando enim debitor principalis est insolubilis, tunc fideiussor tenetur pro illo solvere, & potest cogi a cre- ditore, ut videmus quotidie fieri in civilibus: Ergo in Deo erat verum & proprium jus ut satisfactio- nem exi- geret a Christo pro peccatis hominum.

136 Probatur etiam secunda pars, que asserit satisfactio- nem Christi ad iustitiam legalem aut distributivam non pertinere. Iustitia legalis, que solum inter civis & republicam versatur, non respicit illam iniuriam com- pensationem, sed potius boni communis promotionem: Atqui satisfactio Christi non per se primo ordinatur ad bonum totius generis humani, sed potius ad bonum divi-

num, compensando injuriam Deo illatam: Ergo satisfac- tio Christi ad iustitiam legalem non pertinet. Quod vero non pertinet ad distributivam, manifestum est, quia hac iustitia non habet constitutivam aequalitatem arithmeticam, seu rei ad rem, hoc enim proprium com- mutative, sed geometricam tantum, distribuendo com- munita bona secundum conditionem & dignitatem unius- cuiusque: At Christi satisfactio non est huiusmodi, sed constituit aequalitatem rei ad rem, ut ex dictis art. 2. constat. Ergo ad iustitiam distributivam non pertinet. Ad- do quod iustitia distributiva per se primo respicit dis- tributionem honorum communium Reipublicae, quod non attenditur in satisfactio- ne Christi.

137 Ex his probata manet tertia pars conclusionis, cum enim triplex tantum detur species iustitie proprie dicte, nimirum legalis, distributiva, & commutativa, si Christi satisfac- tio pertinet ad iustitiam proprie dicte, eaque non sit lega- lis, vel distributiva, superest tantum quod sit commuta- tiva. Unde in Scriptura Christi satisfactio vocatur nomine emptionis, redemptionis, solutio- nis pretii &c. ut patet 1. ad Cor. 6. & 7. 1. Petri 1. Psalm. 129. qui omnes sunt actus iustitie commutative: immo Psalm. 88. secundum expostio- nem Augustini, vocatur nomine commutationis, dum dicitur: *Exprobaverunt commutationem Christi sui*: commuta- tio autem est actus iustitie commutative.

138 Confirmatur: Ad iustitiam commutativam duo requi- rantur & sufficiunt, scilicet stricta obligatio ad solvendum debitum, & perfecta equalitas in compensatione illius; unde religio, penitentia, & similes virtutes que sunt ad alterum deficient a ratione strictae iustitie, & constituunt partes potentiales illius; quia vel a rati- one perfecta equalitatis, vel a ratione stricti debiti & obligationis recedunt, ut docet S. Thomas a. 2. q. 80. Sed in Christi satisfactio- ne hae duae conditiones reperiuntur, fuit enim condigna & aequalis offensae, immo & superexce- deas, ut supra offendimus, & aliunde, cum pro homini- bus se yadem & fideiussorem Christus praestitisset, teneba- tur ex iustitia ad solvendam debitum: Ergo satisfactio Christi fuit actus iustitie commutative.

§. II.

Principia obiectio- nes solvuntur.

139 Obicitur primo: Inter patrem & filium, dominum & servum, non datur iustitia commutativa, ut saepe docent Aristoteles & D. Thomas: Sed Christus est Filius Dei, & in quantum homo servus illius, ut infra offende- mus, cum agens de servitute Christi: Ergo inter Chris- tum & Deum non potest esse iustitia commutativa; subin- deque nec satisfactio Christi ab illa procedere.

140 Confirmatur: Iustitia commutativa non est nisi inter aequales; nam sicut iustitia legalis est partis ad totum, & distributiva totius ad partes; ita commutativa est partis ad partem, id est aequalis ad aequalem: Sed Christus, in quantum Deo satisfaciebat, non erat ipse aequalis, quia satisfaciebat in quantum homo, ideoque ut minor Deo: Ergo satisfactio illius non procedebat a iustitia commu- tativa.

141 Ad obiectio- nem respondeo, quod licet apud homines in- ter patrem & filium, & dominum & servum, non possit reperiri iustitia commutativa (praesertim si sit sermo de filio nondum emancipato, sed sub tutela parentum constituto) bene tamen inter Christum & Deum. Ratio disparitatis est, quia apud homines filius, ut talis, nun- quam potest esse aequalis patri in iure proprietatis: cum nihil habeat filius ut talis, quod a patre per voluntariam & gratuitam communicationem non acciperit; & similiter servus nihil habeat, quod non pertineat ad dominum, cum legali vinculo subiacitur.

142 Adde etiam quod filius non potest reddere aliquid aequi- valens aut adequans esse naturale, quod a patre gratuita communicatione accepit, propter quod Aristoteles ait, quod diis, parentibus, & magistris, aequale reddere non valeamus. Hac autem in Christo locum non habent, quia cum sit Deus & homo simul ratione suppositi divini habeat aequale jus & dominium in propriis operationes, ac ipse Deus: unde est ipse aequalis in iure proprietatis, & licet sit Filius Dei, non tamen accepit esse gratuito & libere, sicut filius in humanis recipit a patre, sed necessario & per modum natu- rae; nec est inferior Patri, sed aequalis perfectionis & di- gnitatis cum ipso, iuxta illud Apostoli ad Philip. 2. *Non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo*, unde inter Chris- tum & Deum, facilius quam inter patrem & filium in humanis, reperiri potest iustitia commutativa.

143 Ad confirmationem, concessa Majori, distinguo Mino- rem: Christus in quantum Deo satisfecit, non erat ipse aequalis, si ly in quantum reduplicet supra principium quo satisfactio- nis, concedo Minorem. Si reduplicet supra prin- cipium quod, nego Minorem. Similiter ad probationem Minoris, eadem distinctio adhiberi debet. Adde etiam ad iustitiam commutativam non requiri omnimodam aequali- tatem.